

KOTIMAA 90-VUOTIAS SUOMI

Naapurukset Elsi ja Tauno Mänttari (vas.), Leevi ja Maire Perälä sekä Erkki ja Elli Kitunen viettivät jouluaatto Veikkolassa 50-luvun puolivälissä. Porukka oli ystäväystynyt jo kotikylässä Liikkalassa.

Joulu uudessa kodissa 1954. Kuvassa vasemmalta Tarja, Elsi-äidin sylissä Helena, isä Tauno ja esikoinen Tuija.

Oma talo tallennettiin filmille jo 50-luvulla.

Tauno Mänttari kunnosti paperitehdasta ja rakensi talon

► ”Piti tiukoilla tavallist työläis-perhettä, kun ol tehtaan laina ja pankkilaina”

Merja Ojansivu
HELSINGIN SANOMAT

► Teollisuuden vientiveturit olivat vielä 1950-luvulle tullessa heikoissa kantimissa. Sotien jälkeen oli maksettava sotakorvaukset Neuvostoliitolle ja vasta sen jälkeen päästiin rakentamaan omaa taloutta. ”Monta vuotta tehost korjatti, ennen siit tul mitä suurempaa”, rakennuspuolella raudoittajana työskennellyt Tauno Mänttari, 85, muistelee 1950-luvun alkua Tampellan Inkeröiden tehtaalla. Tampellan Anjalan paperitehdas, joka valmistui 1930-lu-

OSA 4

50 LUKU

Sarja kertoo itsenäisen Suomen tavallisten ihmisten arjesta Mänttärin suvun kautta. Suvun juuret ovat Liikkalan kylässä nykyisen Anjalankosken kunnassa.

Tauno Mänttari jäi leskeksi kolme vuotta sitten ja asuu nyt palvelutalossa. Taulussa koti, jossa hän elää 55 vuotta.

rin nopeudessa koneen arveltiin lentävän ilmaan. Uusia varastoja ja tehdasta rakennettiin ja paperikoneitten pohjia vahvistettiin, jotta tuotantovauhtia päästiin nostamaan. Paperikoneen nopeus oli 1950-luvulla ensiksi 420 metriä minuutissa, sitten 475 metriä minuutissa. Tuhannen met-

”Tehtaan ympäristö oli täynnä sellaisista pienistä mökkeröistä. Useimmil oli vain hella- ja kammi. Jos oli hella- ja kammi, se oli jo iso asunto.”

Kun Sippolan kunta osti ja kaavoitti Veikkolan omakotialueen, Mänttari lunasti sieltä tontin puolitakaroksesta rintamamiestaloa varten. Puolensataa perhettä aloitti rakennustyöt yhtä aikaa 1951. Hartiapankkilaiset pystyttivät rungot ja tekivät kaikki suurimmat työt talkoilla toisilleen. ”Ite tehti ympär vuorokauden. Tehtaan oltiin tois päiväl, il- lal ja yöl tehti omaa. Olympia-

lmais ei ehtin käyä, paitsi Kotkas, kun siel oli potkupallo-ottelu Neuvostoliitto-Bulgaria.” Mänttärin saivat talon tekovaltion halpakorkoisesta asutusalain, ja Tampellakin auttoi. Yhtiöltä sai lainan ja sementtiä, jota ei muualta siihen aikaan saanutkaan. Talon kellarikerrokseen tuli sauna, wc ja kylmäsiilytystilat. Vesi haettiin pihalta kaivosta. Kun talo oli valmis, etenkin vaimon uurastus kohdistui puutarhan hoitoon. Siitä tuli voittojakin pihakilpailussa. Muuttamaan päästiin olympiavuonna. Tyttäristä kolmas, Helena, syntyi jo omaan taloon 1953. Elsi-vaimo halusi synnyttää nuorimmaisen kotona, ja Sippolan kunnan kättilö Kerttu Horo tuli auttamaan. Yhden palkanansaitajan työläisperheessä raha oli tiukassa. Kovin koitos oli koko maan pysäyttänyt yleislakko 1956. Kun SAK maaliskuun paukkapakkasilla julisti lakon alkaneeksi, tehtaalle jäi vain läm-

mittäjä, ja palkka lakkasi juoksemasta. ”Kolme viikkoa piettiin koukussa, marssittiin torvisoitokunnan kans ja syötiin Hämäläisen Helmin emalipadas keittämää lakkorokkaa.” Hernekeitto ja puuro olivat tarpeen, sillä lakkolaisilla olivat rahat vähissä ja perheet elätettävänä. Kaupasta piti ottaa luottoa. Mänttari muistaa, että Helsingin Sanomien nuivaan lakokouluksiintui kovasti tyytymättömiä. Nelisensataa tehtaalaista perutti tilausmaksuissa. Kovimmat tappelut käytiin ammattiosastojen sisällä kommunistien ja sosiaalidemokraattien kesken. Rakennusliittoon kuuluneella Mänttärillä ei ollut kummankaan jäsenkirjaa. ”Oli kovaa taistelua kokouksissa, mut samalviisi tehti töitä rinnakkain”, ammattiosaston puheenjohtajana toiminut

Mänttari tähdentää. Tampella oli sydän, jossa Tauno Mänttärin suvun jäsenen elämä 1950-luvulla pyöri. Vaimo vähän hermostuikin, kun miehellä oli niin paljon menoja. Lauantai-illat oltiin kuitenkin kotosalla. Lauantai oli työpäivä, mutta silti viikon kohokohta. Silloin saunottiin, kuunneltiin radiosta Kankkulan kaivolla ja kyläiltiin naapureilla ja sukulaisissa. ”Lauantaiin tehti leivinuunin laatikkoruokii, peruna- ja lantulaatikkoa. Oli hyviä ruokii.”

1950 Kekkoesta presidentti, Coca-Cola Suomeen, Tuntematon ilmestyy

1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
<ul style="list-style-type: none"> • Urho Kekkonen muodostaa ensimmäisen hallituksen. Juho Kusti Paasikivi aloittaa toisen presidenttikautensa. • Lämmin vesi tulee 7 prosenttiin asunnoista. Joka neljäs talous on vailla sähköä. • Suomalaisista 68 prosenttia asuu maaseudulla. • Suomenhevosi on yli 400 000. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väkiluku ylittää neljä miljoonaa. • Suomen taide- ja musiikkialueiden kauneus herättää huomiota Milanon triennaalissa. • Jenkki-purukumin valmistus alkaa Turun Helaksella. 	<ul style="list-style-type: none"> • Armi Kuusela valitaan Miss Universumiksi. Hän on 165 senttiä pitkä ja painaa 49 kiloa. • Viimeinen sotakorvauksena lähtee itään. • Olympialaiset Helsingissä. Suomeen saapuu laivalastillinen virallista kisajuomaa, Coca-Cola. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lama nostaa työttömyyden sodan jälkeiseen ennätykseen: yli 65 000 työttömää. • Kyllikki Saaren murha järkyttää kansakuntaa. • Niilo Tarvajärven Tervetuloa aamukahville on yksi vuosikymmenen suosituimmista radio-ohjelmista. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väinö Linnan sota-romaani Tuntematon sotilas nostaa kirjallisen myrskyn. • Elintarvikkeiden säännöstely loppuu. Viimeisenä vapautuu kahvi. • Vain joka kymmenes ikäluokasta pääsee pyrkimisen jälkeen oppikouluun. Jääkaappi yleistyy kodeissa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Television ensimmäisen koelähetksen Helsingissä juontaa Lasse Pöysti. • Yhteispuhelimet avautuvat. • Annikki Tähti laulaa Muistatko Monrepos'n. 	<ul style="list-style-type: none"> • Urho Kekkonen nousee presidentiksi. Kekkoisten kiertää maapalloa ja järkevää lännen. Laika-koira uhraa henkensä satelliittilennolla. • Jean Sibelius kuolee. • Teinihipoissa pojilla on kravatti ja valkoinen paita, tytöillä tärkkihame ja jumpperi. • SAK käynnistää kolmi- viikkoisen yleislakon. 	<ul style="list-style-type: none"> • Neuvostoliiton radalleen sinkauttama Sputnik kiertää maapalloa ja järkevää lännen. Laika-koira uhraa henkensä satelliittilennolla. • Jean Sibelius kuolee. • Teinihipoissa pojilla on kravatti ja valkoinen paita, tytöillä tärkkihame ja jumpperi. • Putkikalaiset pulpetit korvaavat puupulpetit. • Unkarin kansannousu herättää pelon ja myötätunnon. • Itäautot Pobeda, Volga ja Wartburg valtaavat teitä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Antti Nurmesniemen emaloitu kahvipannu tulee keittiöön. 	<ul style="list-style-type: none"> • Työttömyyden sodanjälkeinen ennätys: 99 686 ihmistä kortistoissa. • Paul Anka hulluunuttaa Linnanmaella. • Televisiolupia on lunsdettu 30 134 kappaletta.

Lähteet: Taloushistorian professorin Riitta Hjerppen haastattelu, Suomen kulttuurihistoria 4: Koti, kylä, kaupunki, Elispäivän Suomi, jälleerakennuksesta yltäköylläisyyteen, Iana Iso-Markku, Sirpa Kähkönen: Valoa ja varjoa 90 kuvaa Suomesta, Iloinen 50-luku, purkkaa, unelmia ja sotakorvauksia.

Kuvat: HS-ARKISTO, SUOMEN URHEILUMUSEON VALOKUVA-ARKISTO, CAJ BREMER, ULLA-MAIJA LÄHTEENMÄKI, AKI PAAVOLA